

INGLIZ TILIDA TAQINCHOQ NOMLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING INGLIZ LEKSIKASIDAGI AHAMIYATI

Erdonova Shahnoza Muxtor qizi

TISU magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10536049>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz tilida taqinchoq nomlarining shakllanishi va ularning ingliz leksikasidagi ahamiyati haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Zargarlik buyumlari, bardoshli bezaklar, marjonlar, sirg'alar, bilaguzuklar.

THE FORMATION OF JEWELRY NAMES IN ENGLISH AND THEIR IMPORTANCE IN THE ENGLISH LEXICON

Abstract. This article provides information about the formation of jewelry names in English and their importance in the English lexicon.

Keywords: Jewelry, durable jewelry, necklaces, earrings, bracelets.

ФОРМИРОВАНИЕ НАЗВАНИЙ ЮВЕЛИРНЫХ ИЗДЕЛИЙ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В АНГЛИЙСКОМ ЛЕКСИКОНЕ.

Аннотация. В данной статье представлена информация об образовании названий ювелирных изделий на английском языке и их значении в английском лексиконе.

Ключевые слова: Ювелирные изделия, долговечные украшения, кольцо, серьги, браслеты.

Zargarlik buyumlari uzuklar, marjonlar, sirg'alar, bilaguzuklar va manjetlar kabi shaxsiy bezak uchun kiyiladigan bezak buyumlaridan iborat. Zargarlik buyumlari tanaga yoki kiyimga biriktirilishi mumkin. G'arb nuqtai nazaridan, bu atama bardoshli bezaklarga nisbatan ishlatilgan, masalan, gullar bundan mustasno. Ko'p asrlar davomida qimmatbaho toshlar bilan birlashtirilgan oltin kabi metall zargarlik buyumlari uchun odatiy material bo'lib kelgan, ammo shisha, qobiq va boshqa o'simlik materiallari kabi boshqa materiallardan foydalanish mumkin.

Zargarlik arxeologik artefaktlarning eng qadimiy turlaridan biri bo'lib, Nassarius chig'anoqlaridan yasalgan 100 000 yillik munchoqlar eng qadimgi ma'lum bo'lgan zargarlik buyumlari hisoblanadi.¹ Zargarlik buyumlarining asosiy shakllari madaniyatlar orasida farq qiladi, lekin ko'pincha juda uzoq umr ko'radi; Yevropa madaniyatlarida yuqorida sanab o'tilgan zargarlik buyumlarining eng keng tarqalgan shakllari qadim zamonlardan beri saqlanib qolgan, boshqa madaniyatlarda muhim bo'lgan burun yoki to'piq uchun bezaklar kabi boshqa shakllar esa kamroq tarqalgan.

Zargarlik buyumlari turli xil materiallardan tayyorlanishi mumkin. Qimmatbaho toshlar va shunga o'xshash qahrabo va marjon, qimmatbaho metallar, munchoqlar va chig'anoqlar kabi materiallar keng qo'llanilgan va muhim ahamiyatga ega. Aksariyat madaniyatlarda zargarlik buyumlarini uning moddiy xususiyatlari, naqshlari yoki mazmunli ramzlari uchun maqom belgisi deb tushunish mumkin. Zargarlik buyumlari tananing deyarli barcha a'zolarini, soch turmagidan oyoq barmoqlarigacha va hatto jinsiy a'zolari bezash uchun yaratilgan. Zamonaviy Evropa

¹ Tadqiqot "eng qadimiy zargarlik buyumlarini" ochib beradi, 2018-06-12, Wayback Machine-da arxivlangan, BBC News, 22-iyun, 2006-yil

madaniyatida kattalar erkaklar tomonidan kiyinish miqdori Evropa madaniyatidagi boshqa madaniyatlar va boshqa davrlarga nisbatan nisbatan past.

Ingliz tilidagi “jewellery” so'zining o'zi keyinchalik inglizchalashib ketgan qadimgi frantsuzcha "jouel" (“marvarid” ma’nosini bildirgan)² so'zidan va undan tashqari lotincha "jocale", ya'ni o'yinchoq so'zidan olingan. Britaniya ingliz tilisi, hind ingliz tilisi, Yangi Zelandiya ingliz tilisi, Avstraliya ingliz tilisi va Janubiy Afrika ingliz tilida u “jewellery” tarzida yozilsa, Amerikancha ingliz tilida esa “jewelry” tarzida bo'ladi. Ikkalasi ham Kanada ingliz tilida qo'llaniladi. Standart talaffuz /'dʒu:ələri/³bu farqni aks ettirmaydi, lekin nostandart talaffuz /'dʒu:ləri/ (Yangi Zelandiya va Britaniyada mavjud, shuning uchun Kokney qofiyali jarangli tomfoolery /təm'fu:ləri/) farq qiladi. Faularning so'zlariga ko'ra, zargarlik buyumlari Buyuk Britaniyada "ritorik va she'riy" imlo bo'lgan va The Times tomonidan 20-asrning o'rtalarida ham ishlatilgan. Kanadada ikkalasi ham bor, lekin “jewellery” ko'proq ishlatiladi. Xuddi shunday, Hamdo'stlikda (shu jumladan Kanadada) zargarlik buyumlari sotuvchisini “jeweler” (zargar) tariqasida yozishsa, AQShda esa “jeweler” tarzida bo'ladi. Frantsuz va boshqa bir qancha Yevropa tillarida ekvivalent atama, joaillerie, nafaqat insonga kiyiladigan buyumlarni emas, balki qimmatbaho metallardan yasalgan buyumlarni va cherkov buyumlarini ham qamrab olishi mumkin.

Zargarlik buyumlarining tarixiy marshrutini kuzatish imkoniyati, birinchi navbatda, eng uzoq tsivilizatsiyalardan boshlab, o'liklarni eng boy kiyimlari va bezaklari bilan dafn etish odatlaridan kelib chiqadi. Plastik va tasviriy ikonografiya - rasm, haykaltaroshlik, mozaika - turli davrlarda taqilgan zargarlik buyumlari haqida ko'p guvohlik beradi.

Ehtimol, tarixdan oldingi odamlar kiyimni taklif qiladigan har qanday narsadan foydalanishni o'ylamasdan oldin tanani bezashni o'ylashgan. Qimmatbaho metallar kashf etilishidan oldin, dengiz qirg'og'ida yashovchi odamlar o'zlarini turli xil qobiqlar, baliq suyaklari, baliq tishlari va rangli toshlar bilan bezashgan. Ichkarida yashovchi odamlar oziq-ovqat uchun o'ldirilgan hayvonlardan bezak materiallari sifatida foydalanishgan: bug'u shoxlari, mamont tishlari va barcha turdagi hayvonlar suyaklari. Ular tabiiy holatidan turli xil ishlab chiqilgan shakllarga aylantirilgandan so'ng, bu materiallar hayvonlarning terilari va qushlarning patlari bilan birgalikda etarlicha bezak berdi.

Bu davrdan keyin ko'chmanchi hayotdan o'troq ijtimoiy tuzumga o'tish va eng qadimgi tsivilizatsiyalarning paydo bo'lishi kuzatildi. Aksariyat xalqlar yirik daryolar qirg'oqlarida joylashdilar, bu esa dehqonchilik va chorvachilikning rivojlanishiga yordam berdi. Bu bilvosita, shuningdek, birinchi navbatda oltin va qimmatbaho toshlar bo'lgan minerallarning allyuvial konlarini topishga olib keldi.

Yillar davomida tarixdan oldingi davrlarning cheklangan zargarlik shakllari tananing har bir qismi uchun bezaklarni o'z ichiga olguncha ko'paydi. Bosh uchun tojlar, diademalar, soch qisqichlari, taroqlar, sirg'alar, burun halqalari, lablar va quloq sirg'alari paydo bo'ldi. Bo'yin va gavda uchun marjonlarni, fibulalar (qadimgi xavfsizlik pinasi), broshlar, ko'krak qafasi uchun taqinchoqlar, oshqozon, kamar va soat foblari bor edi. Qo'llar va qo'llar uchun bilaguzuklar,

² Wayback Machine Dictionary.com Qisqartirilgan (v 1.1). 2007-yil 7-avgustda Dictionary.com veb-saytidan olindi.

³ Cambridge Advanced Learner's Dictionary,

bilaguzuklar va uzuklar tikilgan. Sonlar, oyoqlar va oyoqlar uchun hunarmandlar son bilakuzuklar, oyoq bilakuzuklar, oyoq barmoqlari va poyabzal tokalarini ishlab chiqdilar.

Odamlar zargarlik buyumlaridan turli sabablarga ko'ra foydalanganlar: funktsional, odatda kiyim yoki sochni joyida tuzatish uchun. nikoh uzugi kabi ijtimoiy mavqe va shaxsiy maqomning belgisi sifatida, etnik, diniy yoki ijtimoiy mansublikning qandaydir shaklining belgisi sifatida, talismanik himoyani ta'minlash (tumor shaklida)⁴, badiiy namoyish sifatida, shaxsiy ma'noning tashuvchisi yoki ramzi sifatida - sevgi, motam, shaxsiy bosqich yoki hatto omad kabi, yaxshi investitsiya, xurofot⁵.

Ko'pgina madaniyatlar bir vaqtning o'zida katta miqdordagi boylikni zargarlik buyumlari shaklida saqlash amaliyotiga ega bo'lgan. Ko'pgina madaniyatlar to'y sovg'alarini zargarlik buyumlari shaklida saqlaydi yoki tangalarni saqlash yoki namoyish qilish vositasi sifatida zargarlik buyumlarini yasaydi. Shu bilan bir qatorda, zargarlik buyumlari valyuta yoki savdo tovari sifatida ishlatilgan⁶.

Ko'pgina zargarlik buyumlari, masalan, jig'a va tokalar sof funktsional buyum sifatida paydo bo'lgan, ammo ularning funktsional talablari kamayishi sababli bezak buyumlariga aylangan.⁷

Zargarlik buyumlari guruhga a'zolikni (xuddi nasroniy xochga mixlanganda yoki yahudiy Dovud yulduzida) yoki maqomni (mansab zanjirlarida bo'lgani kabi yoki turmush qurganlarning nikoh uzuklarini taqishning G'arb amaliyotida) ramziy qilishi mumkin.

Himoya qilish yoki yovuzlikdan saqlanish uchun tumor va medallar kiyish ba'zi madaniyatlarda keng tarqalgan. Bular ramzlar (masalan, anx), toshlar, o'simliklar, hayvonlar, tana a'zolari (Xamsa kabi) yoki gliflar (islom san'atida "Arsh" oyatining stilize qilingan versiyalari kabi) shaklida bo'lishi mumkin.[9]

Zargarlik maqomni bildirish uchun ishlatilgan. Qadimgi Rimda faqat ma'lum bir mansabdor shaxslar uzuk taqishlari mumkin edi⁸ va keyinchalik kimga qanday zargarlik buyumlarini taqish mumkinligi to'g'risida qonunlar belgilab qo'yilgan. Bu ham o'sha davr fuqarolarining martabasiga bog'liq edi.

⁴ Jorj Frederik (1917). Javohirlar va jozibalar sehri. Jon Lippincott Co. URL: Marvaridlar sehri: Tumorlarning VII bo'limi 2013-12-13 Wayback mashinasida arxivlangan Tiffany's gemmologi Jorj Frederik Kunz bankir J.P.Morgan va Nyu-Yorkdagi Amerika tabiiy tarix muzeyi kolleksiyalarini qurgan. . Ushbu bob butunlay G'arb madaniyatlarida talismanik maqsadlarda zargarlik buyumlarida marvarid va qimmatbaho toshlardan foydalanish bilan bog'liq.

⁵ Manutchehr-Danai, Mohsen, ed. (2009). "sehrli zargarlik buyumlari". Qimmatbaho toshlar va gemmologiya lug'ati. Berlin: Springer. doi: 10.1007/978-3-540-72816-0. ISBN 978-3-540-72795-8. sehrli zargarlik buyumlari [...] sehrli e'tiqodlari, dorivor kuchlari yoki xurofotlari uchun kiyiladigan zargarlik buyumlari.

⁶ "BBC - Tarix - Qadimgi tarix chuqurligi: Viking pullari". Asl nusxadan arxivlangan, 2014-02-10. Olingan 2017-11-10.

⁷ Holland, J. 1999. Kingfisher tarixi entsiklopediyasi. Kingfisher kitoblar.

⁸ Jon Bostok, Genri Tomas Rayli, XXXIII kitobi Metallarning tabiiy tarixi Perseus loyihasi onlayn, 2008-04-11, Wayback Machine-da arxivlangan 4-bob. 2006-yil iyulida foydalanilgan.

Madaniy buyruqlar ham muhim rol o'ynadi. Masalan, 19-asr va 20-asr boshlarida g'arb erkaklari tomonidan sirg'a kiyish ayollik deb hisoblangan. Yaqinda pirsing kabi zargarlik buyumlarining namoyishi qabul belgisiga aylandi yoki ba'zi guruhlarda jasorat belgisi sifatida ko'rildi, ammo boshqalarda butunlay rad etildi. Xuddi shunday, xip-xop madaniyati erkaklar yoki ayollar tomonidan zargarlik buyumlarini ko'zga ko'rinadigan tarzda namoyish etishni anglatuvchi bling-bling jargon atamasini ommalashtirdi.

Aksincha, 20-asrning boshlarida zargarlik sanoati erkaklar uchun nikoh uzuklarini ommalashtirish kampaniyasini boshladi, ular qo'lga tushdi, shuningdek, erkaklar uchun uzuklarni ommalashtirish bo'yicha, ular yolg'on tarix yaratish va amaliyotni da'vo qilishgacha bordi. o'rta asr ildizlariga ega edi. 1940-yillarning o'rtalariga kelib, AQSHdagi to'ylarning 85 foizi qo'sh qo'ng'iroq qilish marosimini o'tkazgan bo'lsa, 1920-yillarda bu ko'rsatkich 15 foizni tashkil etgan.[19]

Ba'zi dinlarda zargarlik buyumlari bilan bog'liq o'ziga xos qoidalar yoki an'analar mavjud (yoki hatto uni taqiqlash) va ko'plab dinlarda haddan tashqari ko'rinishga qarshi farmonlar mavjud.

Masalan, Islom erkaklarning tilla taqishini harom deb biladi [20]. Islom zargarlik buyumlarining aksariyati kelinlik mahrlari shaklida bo'lib, an'anaga ko'ra avloddan-avlodga o'tmagan; Buning o'rniga, ayol o'lganida, u bozorda sotilgan va qayta ishlangan yoki o'tkinchilarga sotilgan. 19-asrdan oldingi islomiy zargarlik buyumlari juda kam uchraydi.[21]

Ba'zi xristian mazhablari erkaklar va ayollar, shu jumladan Amish-Mennonitlar va Muqaddaslik cherkovlari tomonidan zargarlik buyumlaridan foydalanishni taqiqlaydi. Muqaddas Kitobning Yangi Ahdida havoriylar Pavlus va Butrusning va Vahiy kitoblarida oltin taqishga qarshi buyruqlar berilgan, "buyuk fohisha" yoki soxta diniy tizim "oltin, qimmatbaho toshlar va marvaridlar bilan bezatilgan" deb ta'riflanadi. qo'lida oltin kosa bor." (Vah. 17:4)

REFERENCES

1. Tadqiqot "eng qadimiy zargarlik buyumlarini" ochib beradi, 2018-06-12, Wayback Machine-da arxivlangan, BBC News, 22-iyun, 2006-yil
2. 2.Jon Bostok, Genri Tomas Rayli, XXXIII kitobi Metallarning tabiiy tarixi Perseus loyihasida onlayn, 2008-04-11, Wayback Machine-da arxivlangan 4-bob. 2006-yil iyulida foydalanilgan.
3. Wayback Machine Dictionary.com Qisqartirilgan (v 1.1). 2007-yil 7-avgustda Dictionary.com veb-saytidan olindi.
4. Jorj Frederik (1917). Javohirlar va jozibalar sehri. Jon Lippincott Co. URL: Marvaridlar sehri: Tumorlarning VII bo'limi 2013-12-13 Wayback mashinasida arxivlangan Tiffany's gemmologi Jorj Frederik Kunz bankir J.P.Morgan va Nyu-Yorkdagi Amerika tabiiy tarix muzeyi kolleksiyalarini qurgan. Ushbu bob butunlay G'arb madaniyatlarida talismanik maqsadlarda zargarlik buyumlarida marvarid va qimmatbaho toshlardan foydalanish bilan bog'liq.
5. Manutchehr-Danai, Mohsen, ed. (2009). "sehrli zargarlik buyumlari". Qimmatbaho toshlar va gemmologiya lug'ati. Berlin: Springer. doi: 10.1007/978-3-540-72816-0. ISBN 978-3-540-72795-8. sehrli zargarlik buyumlari [...] sehrli e'tiqodlari, dorivor kuchlari yoki xurofotlari uchun kiyiladigan zargarlik buyumlari.

6. "BBC - Tarix - Qadimgi tarix chuqurligi: Viking pullari". Asl nusxadan arxivlangan, 2014-02-10. Olingan 2017-11-10.
7. Holland, J. 1999. Kingfisher tarixi entsiklopediyasi. Kingfisher kitoblar.